

[B] **BERICHTEN UIT DE BEZEMWAGEN.
DRIE ROMANS VAN PHILIP SNIJDER**

In de masculiene recht-voor-z'n-raapwereld van de oorlogsfilm wordt liegen doorgaans niet bijzonder op prijs gesteld, maar voor de stervende mag een uitzondering gemaakt worden. Daar ligt hij, de dodelijk verwonde soldaat, op het punt zijn laatste adem uit te blazen, terwijl een haastig toegesnelde hospik tegen beter weten in de gapende wonden probeert te stelpen. Het peloton knielt om hem heen, en op geruststellende toon wordt hij op een golfje van troostende verdichtels het dodenrijk ingeleid. Rustig maar jongen, het is maar een klein wondje, je vrouw houdt van je, *the cavalry is coming* en ook verder komt alles allemaal dik in orde.

Een mooie variant van dit geoorloofde fabuleren is te vinden in *Het geschenk*, de derde roman van Philip Snijder. Een man takelt in rap tempo af ten gevolge van een hersentumor en het is aan diens zoon, de verteller van het verhaal, om een spaak gelopen familieband te herstellen. Ooit raakten de vader en grootvader met elkaar gebrouilleerd, en de zoon, een wat onvaste twintiger, wordt eropuit gestuurd om de verzoening tot stand te brengen. Hij zoekt de grootvader in het verzorgingshuis op, maar van een gesprek komt het om allerlei redenen niet. Het "geschenk" dat de zoon zijn vader aanvankelijk in de vorm van een verhaal over de grootvader aan wilde bieden, zal anders vormgegeven moeten worden. Het zal verzonnen moeten worden.

Een typisch Snijder-thema, dat ook al viel te bespeuren in zijn debuut *Zondagsgeld* (2007) en de opvolger daarvan, het bijzonder geslaagde *Retour Palermo* (2011), dat ook al bij verschijning door de meeste critici enthousiast werd besproken. In *Het geschenk* "liegt" de verteller grotendeels om een ander te troosten, terwijl hij in de twee eerdere boeken vooral tegen zichzelf liegt om zijn eigen leven wat draaglijker te maken.

De mannelijke protagonisten van de drie Snijder-boeken hebben verdacht veel met elkaar gemeen. Ze zijn opgegroeid op het Amsterdamse Bickerseiland, waar ook de familie gevestigd is, hebben een band met het Italiaanse eiland Sicilië en brengen hun dagen dolend door, een werkelijk doel of een bestemming kennen ze niet. Zijn de boeken van Snijder te zien als één snoer verhalen? Mogen we

verhalen uit verschillende boeken aan elkaar linken? Op een of andere manier wil de schrijver niet dat we dat doen. Anders had hij wel à la J.J. Voskuil een Maarten Koning-achtige naam op zijn hoofdpersoon geplakt, iemand die we via verschillende boeken volgen in verschillende levensfasen: de jeugd, de studietijd, de wereld van het werk. Dagblad *Trouw* deed dat overigens wel gewoon, en schreef over *Retour Palermo* "dat het eenzame jochie in *Zondagsgeld* in *Retour Palermo* is uitgegroeid tot een volwassen individualist die zichzelf onder ogen probeert te komen".

Dat het allemaal zwaarmoedige, piekerende types zijn die centraal staan, lijdt in ieder geval geen twijfel. Verlossing, of toch minstens tijdelijke verlossing, vinden de vertellers in met name de erotiek en de roes van de alcohol. De jongen in *Zondagsgeld* is nog te jong voor alcoholconsumptie, maar lustgevoelens kent hij al wel. Op visite bij een oom en tante bladert hij iedere week snel door het ondeugende blaadje *De Lach* wanneer zijn oom gebiologeerd bladert door de *Panorama*, die óók in de verse leesportefeuille zit.

Wie er oog voor heeft, zal opmerken dat het in de boeken van Snijder stikt van dit soort heimelijk beleefde en – vooral – *aanschouwde* erotiek. In *Retour Palermo* en *Het geschenk* is de onschuld van *De Lach* inmiddels ingeruild voor de pornobioscoop, waar de verteller met het schaamrood op de kaken keer op keer naar binnen glipt. Ja, deels doet hij dat om aan de lusteloze bedomptheid van zijn eigen relatie te ontkomen (ze spelen "vadertje en moedertje" en hebben "kinderseks"), maar de bioscoop is er niet in de eerste plaats om aan zijn trekken te komen. De donkere zaal is eerder een soort betoverd domein. "De afgelopen jaren was ik nog nooit teleurgesteld, en ook deze keer was daar meteen de vervoering, de roes, de trance. Het meest leek de verzaligde toestand die over mijn lichaam en geest kwam misschien wel op een alle omringende werkelijkheid uitwissende slaap, waarin alleen nog aandacht kan bestaan voor het grote bioscoopscherm van de dromen." De geneugten van de pornografie zullen niet vaak zo onschuldig beschreven zijn.

In *Retour Palermo* leert de hoofdpersoon op Sicilië ene Sandro kennen, een aantrekkelijke jongen die het op zijn vriendin Ingrid heeft voorzien. Snijder bouwt een fantastisch spanningsveld op, dat tot een

Philip Snijder, Foto Merlijn Doomernik.

hoogtepunt komt wanneer Sandro Ingrid min of meer opdraagt hem op een bloedhete dag wat te verkoelen met water uit een tuinslang. De bleke Hollandse verteller wordt stikjaloers, en dat terwijl dan allang duidelijk is dat er tussen hem en Ingrid weinig liefde meer bestaat. “Voor het eerst in lange tijd was ik me er weer van bewust hoe mooi ze was.” Het doet denken aan wat Willem Jan Otten in een essay over het nagebootste verlangen van filosoof René Girard schreef: “Er is geen houden aan: zien of denken we dat een ander op een derde valt dan bootsen we die begeerte na.” Ingrid kan hij kortom pas bewonderen nu *iemand anders* haar bewondert.

Snijder debuteerde pas in het jaar dat hij 51 werd, maar zijn schrijverschap ontwikkelt zich snel. De boeken worden dikker en ook in compositorische zin groeit hij. *Het geschenk*, met 250 pagina's in feite zijn eerste volwaardige roman, is spannend tot de laatste bladzijde, wat Snijder voor elkaar krijgt door die eerdergenoemde verzonden familiegeschiedenis. De opa voert in die passages fictief het woord en ontvouwt waarom hij met zijn gezin in de Tweede Wereldoorlog van Musselkanaal naar Amsterdam vluchtte. Opa is hierin een soort verzetsheld geworden, die een paar NSB'ers heeft vermoord bij de bescherming van een Joodse jongen die erg veel

gelijkenissen vertoonde met zijn eigen zoon. Het is voor de zoon-verteller uiteindelijk te laat om zijn vader met dit fictieve geschenk te troosten, maar de lezer heeft er wel volop van kunnen smullen.

Het voorlopige hoogtepunt van Sniijders prille oeuvre is echter niet dit laatste boek, maar zijn tweede, het schrijnende *Retour Palermo*. Hierin komt het best naar voren waar Snijder het in al zijn boeken over lijkt te willen hebben: levensdrift, *for lack of a better word*, komt pas tot stand via bemiddeling, zoals de hoofdpersoon ook pas enthousiast kan raken over de eerdergenoemde Ingrid wanneer iemand anders hem op haar “wijst”. Hij moet meegesleurd worden, men moet hem iets bieden wil er iets van een leven van de grond komen.

Sniijders boeken laten zich lezen als berichten uit de bezemwagen. De Siciliaanse journalist Sandro, die met zijn vanzelfsprekende aviditeit in *Retour Palermo* de volstreekte tegenpool van de hoofdpersoon is, zal al in een vroeg levensstadium sterven. Waarschijnlijk is het zijn jarenlange strijd tegen de plaatselijke maffia geweest die hij met de dood heeft moeten bekopen. Helden sterven, lafaards overleven. De lamzakkerige en inmiddels behoorlijk alcoholistische verteller beziet zijn borstbeeld in een klein gemeentezaaltje. “In Amsterdam teerde ik op

wat ik via de omgang met jou aan levenskracht had kunnen opslaan.”

Het is deze curieuze mengeling van masochisme en bewondering die de toon van Snijder bepaalt. Zijn personages moeten meegezogen worden, willen misschien wel met de snuit door de stront gehaald worden om zelf tot daden te komen. Wanneer we Snijder voor deze ene keer even helemaal met zijn lethargische personages gelijkschakelen, is die daad het schrijven geworden. Dat kon de aanschouwer die de lezer is nog wel eens hele mooie boeken blijven opleveren.

SEBASTIAAN KORT

PHILIP SNIJDER, *Het geschenk*, Atlas Contact, Amsterdam, 2012, 252 p.

Retour Palermo (190 p.) en *Zondagsgeld* (207 p.) zijn verschenen in 2011 en 2007 bij uitgeverij Mouria, die in 2012 is opgegaan in uitgeverij Atlas Contact, dat beide boeken opnieuw heeft uitgebracht.
